

Juli 2013

Papperslösas rätt till subventionerad hälso- och sjukvård

Ny lag från och med 1 juli 2013 ger personer som vistas i Sverige utan tillstånd, så kallad papperslösa, rätt till subventionerad hälso- och sjukvård samt tandvård.

Rätten till bästa möjliga hälsa är en mänsklig rättighet som, utöver FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, skyddas av flera andra centrala dokument. En grund för de överväganden inför den nya lagen är de internationella konventioner och åtaganden som Sverige har förklarat sig villigt som land att följa.

År 2010 tillsattes en statlig utredning (SOU 2011:48) som fick i uppdrag att lämna förslag på hur hälso- och sjukvård åt asylsökande och papperslösa kan förbättras. Utredningen föreslog att asylsökande och papperslösa ska erbjudas subventionerad hälso- och sjukvård i samma omfattning och på samma villkor som alla andra bosatta i Sverige. Det lagförslag som regeringen i samarbete med Miljöpartiet presenterade var dock inte lika omfattande. Lagförslaget kritiserades under remissrundan av Läkare i Världen och en rad andra företrädare för det svenska civilsamhället, liksom samtliga vårdyrkesorganisationer.

Den nya lagen innebär att:

- En person utan tillstånd som fyllt 18 år har rätt till subventionerad sjukvård och tandvård som inte kan anstå, mödrahälsovård, vård vid abort, preventivmedelsrådgivning, läkemedel som recept förskrivs i samband med vård, samt en hälsoundersökning.
- Barn under 18 år har rätt till fullständig subventionerad hälso- och sjukvård, regelbunden fullständig tandvård samt läkemedel.

Sjukresor, hjälpmedel, läkemedel och tolk ska också erbjudas i samband med subventionerad vård, oavsett patientens ålder.

Lagen innebär att hälso- och sjukvårdspersonal inom ramen för sin anställning och vid sin yrkesutövning är skyldiga att vårda och behandla personer som vistas i landet utan tillstånd på i stort sett samma sätt som de vårdar och behandlar andra personer. Denna skyldighet kommer att gälla även när det är fråga om personer vars vistelse i landet utgör brott enligt utlänningslagen.

I enlighet med sekretesslagarna får hälso- och sjukvårdspersonal inte föra information vidare till Polismyndighet eller Migrationsverket. Uppgifter till Polismyndighet, Åklagarmyndighet, Kronofogdemyndighet eller Skatteverket lämnas endast på anmodan och då bara enligt Lag om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område (LHS) SFS 1998:531 kap 2.11§, punkt 1.

Exakt vad begreppet ”vård som inte kan anstå” innefattar är inte definierat idag.

Socialstyrelsen har fått i uppdrag att ta fram riktlinjer och stöd för hur landstingen ska kunna

identifiera målgruppen. Detta arbete inkluderar också att ta fram riktlinjer för begreppet ”vård som inte kan anstå”. Arbetet förväntas vara klart senast 28 februari 2014.

Tills vidare avgör behandlande läkare eller annan vårdansvarig personal vilken vård som inte kan anstå för en patient i det enskilda fallet.

I regeringens proposition framgår dock att; Vård ska kunna erbjudas i ett tidigt skede när detta kan motverka att ett mer allvarligt sjukdomstillstånd utvecklas och behov av en mer omfattande behandling uppstår. Även inom den somatiska vården kan tidiga insatser vara befogade när de ges för att förhindra att patienten drabbas av allvarliga akuta sjukdomstillstånd och de tidiga insatserna därigenom även kan minska användningen av resurskrävande akuta behandlingsåtgärder. Ett exempel är information och stöd vid s.k. egenvård av vissa sjukdomstillstånd, t.ex. diabetes och astma. När det är fråga om en person med särskilda behov som t.ex. en person som har utsatts för tortyr eller andra allvarliga övergrepp och trauman bör bedömningen av vilken vård som inte kan anstå göras särskilt omsorgsfullt. Vård som inte kan anstå kan även innefatta en skyldighet att erbjuda lån av hjälpmedel och dylikt för personer med funktionsnedsättning när sådant behov inte tillgodoses på annat sätt.

Landstingens kostnader för sjukvård till asylsökande ersätts av staten och sker enligt ett schablonersättningssystem som kompletteras med en möjlighet att ansöka om särskild ersättning för kostnadskrävande vård. Migrationsverket ansvarar för att betala ut ersättningen till landstingen. I schablonbeloppen inkluderas ersättning för tolk, hjälpmedel, transport eller sjukresa i samband med vård.

Samtliga landsting ska ha utarbetat riktlinjer för hur du som vårdgivare går tillväga. Mer information finns även på www.sjukutanpapper.nu

Nina Nissander, specialistsjukgymnast, Volontär i Läkare i Världen
Margareta Yrlid, sjukgymnast, LSR-representant i Rätt till vård initiativet

